

Publikace o projektu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

1. Úvod	3
2. Montessori pedagogika	4
Vznik Montessori pedagogiky	4
Montessori pedagogika dnes	4
Montessori pedagogika ve vztahu k věku dítěte	4
Zásady pro práci s dětmi	5
Osobnost pedagoga	5
3. Projekt Šance	6
Úvodní informace o programu Šance	7
Pravidla a principy pro práci s dětmi v programu Šance.....	7
Obsah lekcí	8
Struktura lekce	9
Co by ještě měli vědět rodiče.....	10
Posun dětí v průběhu kurzu.....	11
4. Děti a rodiče v projektu	13
Co říkají rodiče.....	13
Kazuistiky.....	13
Ukázka zprávy z testování.....	15
5. Pilotní organizace	16
Seznam organizací, kde se projekt realizoval.....	16
Charakteristika vybraných organizací.....	17
6. Závěr	18
7. Montessori pedagogika v ČR	19
Aktivity Společnosti Montessori	20

*Práce s dětmi podle systému Montessori
představuje moderní perspektivu
vzdělávání lidské osobnosti.*

1. Úvod

Pojmenování Montessori školka nebo škola již není v našem českém prostředí zcela neznámé: v současné době mají přívlastek „s prvky Montessori“ nebo „pedagogika Montessori“ stovky zařízení v ČR, především těch, které pracují s předškolními dětmi – mateřská a rodinná centra a kluby, mateřské školy; také však desítky škol se třídami školáků převážně na 1. stupni. Přesto si ne každý dokáže představit, co se pod tímto pojmem vlastně skrývá.

2. Montessori pedagogika

Vznik Montessori pedagogiky

Pedagogický systém je nazýván po své autorce Dr. Marii Montessori, která v první polovině 20. století pracovala na vývoji svého systému vzdělávání. Způsob práce s dětmi, vzdělávací prostředí a teorie pro vzdělávání pedagogů vycházejí z jejího vědeckého pozorování a studií vývojových potřeb dětí. Popsala potřeby pro podporu a využití přirozeného potenciálu dítěte tak, aby optimální učení a vzdělávání dětí přineslo prospěch lidské společnosti v odpovědném jednání jednotlivců pro toleranci a vzájemný respekt, mírovou budoucnost a uvědomělý přístup k životnímu prostředí.

Dr. Montessori původně pracovala s dětmi s mentálním postižením, tyto poznatky později aplikovala i na „zdravé děti“. Pro své třídy vyvíjela nové prostředí a neobvyklý učební materiál a pozorovala, že děti prokazovaly větší pochopení, zvládaly složitější úkoly, než původně předpokládala, a dosahovaly lepších vzdělávacích výsledků. V italském Casa dei Bambini (Dům dětí) měly předškolní děti odlišné dovednosti a znalosti než ostatní šestileté děti a program pro první stupeň školy byl tedy vytvořen pro děti, které už četly a psaly, které věděly, jak dodržovat postupy a rozhodovat se o tom, co udělat dál, a které uměly komunikovat s ostatními dětmi ve skupině. Připravila praxi velmi dobře testované kurikulum pro matematiku, hudbu, umění, gramatiku, přírodní vědy a historii – pro děti ve věku od tří do dvanácti let. Montessori svoji teorii a praktické přístupy propracovala také pro další věková období. Současné vědecké poznatky z oblasti psychologie, neurologie a pedagogiky potvrzují její tehdejší objevy a zkušenosti. Školy podle Montessori programu vznikaly nejdříve v různých zemích Evropy, dále v Indii, ve Spojených státech. Dnes jsou – se svým jednotným systémem – velmi vyhledávané a oblíbené rodiči dětí po celém světě.

Montessori pedagogika dnes

Pedagogický systém Montessori je ucelený systém pro výchovu a vzdělávání dětí od narození do dospělosti. Respektuje přirozené potřeby dětí v daném věku. Pro každé období v rozmezí šesti let jsou popsány vývojové potřeby dítěte. Uspokojením těchto potřeb vedeme dítě k radosti z učení a objevování, posilování jeho sebevědomí a osobní spokojenosti.

Montessori systém zahrnuje popisy k přípravě vhodného prostředí s aktivitami, materiály a pomůckami a ukazuje, jak je prezentovat dítěti efektivním způsobem práce. Materiály a pomůcky s promyšlenými didaktickými postupy pomáhají připravit pro dítě činnost s vhodnou obtížností, v rámci volné práce umožňují dítěti pracovat vlastním tempem a samostatně, vedou dítě ke zvědavosti, sebeovládání při práci podle instrukcí a schopnosti samo si zkontrolovat vlastní práci. Formy práce umožňují dítěti pracovat samostatně a nerušeně, ale také podporují sociální dovednosti a komunikaci mezi dětmi.

Velká pozornost je v Montessori pedagogice věnována předškolnímu věku, kdy se dítě veškerou svojí činností připravuje na celoživotní způsob učení a dalšího vzdělávání. Prostorů a aktivit pro práci dítěte jsou připraveny tak, aby cíleně a systematicky podporovaly rozvoj smyslového vnímání, rozvoj dovedností potřebných pro psaní, čtení a počítání a vnímání souvislostí mezi novými informacemi.

Montessori pedagogika ve vztahu k věku dítěte

Montessori pedagogický systém vychází z vývojových potřeb dětí, které jsou pro optimální vzdělávání odlišné pro 4 věková období: 0–6 let, 6–12 let, 12–18 a 18–24 let.

0–6 let

V prvních šesti letech života dítěte absorbuje vše, co se kolem něho nachází – dítě si vytváří svoji vlastní jedinečnou osobnost. Již prostředí pro miminka a batolata má svá pravidla a speciální výcvik průvodců pro práci s dětmi do tří let. Praktické činnosti a smyslové podněty pomáhají dětem k samostatnosti a porozumění prostředí kolem nich.

Mateřské školy jsou určeny dětem od tří do šesti let. Najdeme zde funkční kuchyňky, kde se děti mohou věnovat stejným činnostem jako doma u maminky. Při praktických činnostech se děti učí postarat se o sebe a své prostředí. Místo obvyklých hraček je v policích speciální materiál rozdělený do 4 oblastí:

1. *Cvičení praktického života* – podporuje koordinaci a kontrolu pohybu a samostatnost v každodenním životě.
2. *Smyslová výchova* – rozvíjí a tříbí smyslové vjemy, pomocí nichž dítě objevuje a zkoumá prostředí kolem sebe
3. *Jazyková výchova* – podporuje rozvoj řeči, slovní zásoby, komunikace. Vede děti k rozvoji dovedností pro psaní a vychází z jejich přirozeného zájmu o čtení.
4. *Matematika* – navazuje na zkušenosti se smyslovým materiálem pro konkrétní vyjádření množství a základních početních operací. Matematický materiál umožňuje všechna čísla „mít v ruce“ a osahat, potěžkat, vidět.

Všechny oblasti jsou doplněny o rozšiřující aktivity k tematickým okruhům – pro zprostředkování a utřídění dalších informací o světě pomocí praktických činností, vlastního prožitku a materiálu se smyslovými podněty (hudba, přírodověda, zeměpis, lidské společnosti – rodina, povolání, činnosti lidí a umění).

Děti si během doby na volnou práci vybírají aktivity v policích, pracují každé na jiné zvolené činnosti, učitelky jim pomáhají s výběrem a ukazují, jak na to. Velký důraz je kladen na komunikaci s dětmi, svobodě pohybu a podpoře vlastní aktivity.

Důležité jsou časté prezentace – lekce, kdy průvodci ukazují dětem, jak se s materiály pracuje. Tyto lekce jsou sestaveny tak, aby měly co největší efekt pro učení dítěte.

6–12 let

Ve školním prostředí na 1. stupni děti pokračují ve svých samostatných objevech. Zde již nalezneme pojem Kosmická výchova, která propojuje všechny oblasti školní výuky. V rámci tematických projektů pracují děti s informacemi z jednotlivých oborů ve vzájemných souvislostech, pracují se symboly a přesným pojmenováním, třídí informace do kategorií. Jazyk a matematika jsou cesty k poznávání informací.

Zásady pro práci s dětmi

Montessori školy jsou dnes běžně označovány jako „alternativní“ – ale podívejme se například na několik zásad uplatňovaných při práci s dětmi:

- nejlépe se dítě učí to, k čemu je vedeno svým aktuálním vývojem a o co projevuje soustředěný zájem
- spolupráce ve věkově smíšených skupinách je pro učení dětí velkým přínosem
- zapojení rukou a možnost pohybu podporuje učení
- učení jde lépe při osobní spokojenosti; proto se děti učí volbě a svobodě s respektováním druhých, dodržováním společných pravidel a sdělením vlastního názoru
- sebehodnocení a kritické posouzení vlastní práce nahrazuje učení spojené s odměnami nebo tresty; děti nepotřebují známky, aby byly motivovány k práci
- učení je podporováno konkrétními podněty a skutečným prostředím, informace a poznatky jsou propojovány do souvislostí
- vnější řád pomáhá dítěti utvářet vnitřní řád, který podporuje schopnost logického uvažování pro další učení
- učitel připravuje podnětné prostředí pro učení a podporuje děti v samostatnosti a aktivitě

To jsou jen některé zásady. Je zřejmé, že odpovídají také Rámcovému vzdělávacímu programu v ČR, proč bychom tedy měli nazývat Montessori vzdělávací program alternativní? I přes stoletou tradici, je tento program moderní; pro své specifické vybavení a organizaci práce s dětmi je vzdělávání v Montessori programu již v samotných principech připraveno jako inkluzivní prostředí.

Osobnost pedagoga

Marie Montessori měla velmi přísný pohled na roli učitele; také tyto nároky odpovídají současnému modernímu pohledu na pedagoga, jehož úkoly jsou: připravit podnětné prostředí pro učení, podporovat děti v samostatnosti a aktivitě, učit děti výběru, vést k sebehodnocení. Montessori průvodce má: pozorovat – nechat pracovat – a podporovat; pro pedagoga má: důležité dítě a jeho správný vývoj. Se slovem průvodce dítěte jsou spojeny atributy jako – trpělivost, laskavost, empatie, důslednost, neustálá práce na svém osobnostním rozvoji a odborná profesionalita. Pedagogický systém Montessori je přísný a náročný k roli a postavě učitele; ale velmi vnímavý k přirozeným potřebám dítěte pro jeho zdravý harmonický rozvoj.

Šance
Montessori

3. Projekt Šance

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

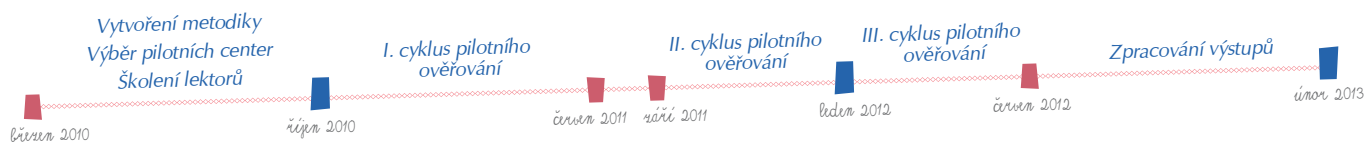
Projekt Šance pro vaše dítě, společnosti Montessori ČR, o. s., je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v rámci OP Vzdělání pro konkurenceschopnost, v oblasti Rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Začal v březnu 2010 s délkou trvání 3 roky. V průběhu projektu vznikl Program lekcí Šance pro vaše dítě (zkráceně Program lekcí Šance, případně Program Šance), který se pilotně ověřil v 8 v mateřských centrech, mateřských a základních školách od listopadu 2010 do června 2012.

Vznikly tyto výstupy z projektu:

- Publikace o projektu Šance
- Program lekcí Šance
- Publikace pro rodiče
- Film pro lektory

Časová osa projektu

Úvodní informace o programu Šance

Obsah Programu Šance je zaměřen na přípravu dětí předškolního věku na školní vzdělávání a na podporu a pomoc rodičům při domácí práci s dítětem. Vychází ze zkušeností s využíváním pomůcek a materiálů Montessori při práci s dětmi se specifickými potřebami a z nároků na připravenost dítěte pro vstup do školy. Je uzpůsoben práci s dětmi, které nemohou zařízení Montessori navštěvovat pravidelně.

Program Šance zahrnuje práci s pomůckami a materiály pro volnou práci dětí, aktivity pro společnou práci dětí s rodiči a náměty pro rodiče. Jednotliví lektori využívají k práci s dětmi základní nabídku Programu lekcí, ale přizpůsobují použití pomůcek a materiálů potřebám dětí ve své skupině. Pro společnou práci dětí a rodičů mohou zařazovat další vlastní aktivity, které respektují **Pravidla pro práci s dětmi v Programu Šance**.

Program probíhá formou 90minutových lekcí, které se konají jednou týdně v odpoledních hodinách. **Lekci se spolu s dětmi účastní i rodiče**. Každou skupinu tvoří deset dětí a jejich rodiče pod vedením tří lektorů.

Lektorský tým v Programu Šance tvoří vždy 3 lektori vyškolení v Montessori pedagogice. Lektori se podílejí společně na přípravě lekcí podle Programu Šance, vedou práci s dětmi v průběhu celé lekce. **Současně s programem lekce pro děti probíhá v části lekce také instruktáž rodičů**. Instruktáž rodičů vede jeden z lektorů, který sděluje rodičům informace o způsobu práce dětí v lekcích a reaguje na dotazy a sdílení rodičů. Po skončení programu lekce vedou lektori záznamy o postupu a práci dětí.

Pravidla a principy pro práci s dětmi v programu Šance

Pravidla byla vybrána vzhledem k časovému vymezení – lekce probíhaly 1× týdně a trvaly 90 minut.

1. Máme připraveno prostředí s materiály a pomůckami pedagogického systému Montessori vhodné pro děti předškolního věku

Připravené prostředí vymezuje činnosti a aktivity zaměřené na přípravu pro školu. Je připraveno tak, aby se v něm děti snadno orientovaly – pomůcky a materiály pro práci dětí vedou k praktickým činnostem a podněcují smyslové vnímání.

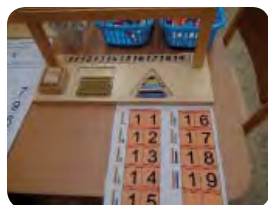
2. Dodržujeme individuální a respektující přístup k potřebám a možnostem jednotlivých dětí

Materiál a pomůcky jsou vhodné pro práci každého dítěte ve skupině, s každým dítětem však lektori pracují individuálně. Soustředí se na to, co dítěti nejde a je pro něj obtížné. K dítěti přistupují s respektem a tento přístup se snaží naučit i rodiče.

3. Během volné práce si děti vybírají z nabídky aktivit v rámci připraveného prostředí, samostatná práce dítěte probíhá vlastním tempem a podle přiměřené obtížnosti

Volná práce dětí s pomůckami a materiály je důležitá forma práce v hlavní části programu jednotlivých lekcí. Každá práce má vždy stejnou strukturu – výběr a přenesení materiálu, práce s pomůckou, kontrola práce, úklid.

Volná práce má svá pravidla a vede děti k samostatnosti a zodpovědnosti – každé dítě svoji práci dokončí a uklidí materiál; pokud je však pro dítě dokončení celého postupu práce obtížné, pedagog to akceptuje a dítěti pomůže s ukončením zvládnuté etapy práce.

4. Věnujeme se cvičení licha a koncentrace

Pro budoucí školní práci potřebuje dítě trénovat dovednost koncentrace – soustředění na určitou činnost. K tréninku koncentrace napomáhá jak etapa volné práce dětí, kdy se dítě učí pracovat samostatně a nerušeně, tak společné aktivity, které jsou zařazeny na začátku a na konci lekce. Zúčastňují se jich děti i rodiče společně.

Také lektori klidným způsobem práce a komunikace s dětmi i rodiči napomáhají ke zklidnění a koncentraci dětí.

5. Pozorujeme děti pro zjištění jejich individuálních potřeb a možností

Pozorování dítěte při práci je důležitou součástí Montessori systému. Učitel na jeho základě upravuje připravené prostředí vždy podle aktuálních potřeb dětí ve skupině. Stejně přizpůsobuje individuální lekce samotnému dítěti a jeho možnostem. V Programu Šance se pozorování účastní rodiče.

V Programu Šance mají **lektori** obtížnější situaci – nejsou v kontaktu s dítětem tak často a pravidelně jako při každodenní práci v předškolním zařízení. Na začátku Programu se tedy mohou orientovat s pomocí připravených testů Programu a podle informací rodičů, případně dalších diagnostických posudků, které mají k dispozici.

Pozorují reakce a možnosti dítěte při individuálních lekcích práce s pomůckami a na základě svého pozorování připravují potřebné materiály a pomůcky pro dítě, přizpůsobují postup práce s pomůckou a zapojení dítěte do vlastní kontroly práce.

Pozorování dětí při práci s **rodičem** je důležitá součást Programu lekcí jako činnost pro rodiče. Pro pozorování dostanou rodiče od lektorů instrukce a mohou výsledky svého pozorování a otázky k němu sdílet ve skupině rodičů s lektorem. Dovednost soustředěně a vědomě pozorovat své dítě při činnosti je významná pomoc pro rodiče v domácím prostředí.

6. Při výuce nových poznatků používáme metodu trojstupňové lekce

Tento způsob práce s dítětem někdy využíváme pro zavádění nových pojmů, které si má dítě zapamatovat, například: pojmenování geometrických tvarů, pojmenování písmen a číslic, seznámení s názvy rostlin, s názvy světadílů...

Probíhá v těchto krocích:

- Pojmenování** – označení předmětů, jevů ...
Lektor ukazuje a pojmenuje: „To je...“
- Znovupoznání** – procvičení s dítětem – je nejdůležitějším krokem. Dítě přiřazuje k pojmu předmět, obrázek, symbol apod., lektor uplatňuje různorodost nápadů k procvičení.
Lektor několikrát opakuje pojmenování a podněcuje dítě, aby ukázalo: „Vezmi trojúhelník, polož sem kruh, čtverec polož doprostřed...“.
- Aktivní ovládní** – je to vlastně kontrola, zda dítě vše pochopil a problému rozumí. Pojem přichází od dítěte, dítě dokáže pojmenovávat samo.
Učitel ukazuje a podněcuje dítě, aby pojmenovalo: „Co je tohle? Jak se jmenuje?...“.

7. Lektor vyslupuje jako „průvodce“ dítěte

Lektor je garantem přípravy prostředí, individuálního přístupu k dítěti, respektující a pozitivní komunikace s dítětem a rodiči. Aktivně se podílí na připraveném prostředí pro program lekce. Na základě svého pozorování možností dítěte vymezuje dítěti hranice, pomáhá mu při výběru aktivit a podporuje ho ve vlastní aktivitě. Je připraven pomoci, ale nesnaží se být autoritou, která řídí činnost dítěte. Spolupracuje s ostatními lektory při přípravě, průběhu a vyhodnocení lekcí a postupu jednotlivých dětí.

Obsah lekcí

Při sestavení programu jednotlivých lekcí jsme vycházeli z nároků na školní připravenost dítěte pro vstup do školy a kompetencí a obsahu vzdělávacích oblastí popsaných v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.

Dále jsme vyšli ze zkušenosti pedagogů, kteří pracují s předškolními dětmi v připraveném prostředí podle principů pedagogiky Montessori. Připravené prostředí zahrnuje celou škálu materiálů a pomůcek, které cíleně připravují děti na školní práci, ale také umožňují práci s dítětem přizpůsobit individuálně s respektem ke zvláštnostem, schopnostem a vývojovým potřebám každého dítěte.

Využíváme přítomnosti rodičů, kteří jsou nejbližšími „spolupracovníky“ svých dětí. Rodiče mají možnost pozorovat své děti při práci – v kolektivu dětí a dospělých ve společné části lekcí a při samostatné práci dítěte s pomůckami a materiálem. Způsoby práce a náměty ze společných lekcí pak mohou využít ve svém domácím prostředí pro další přípravu dětí na školu.

Principy práce a struktura programu vytvářejí prostředí pro posílení kompetencí dítěte: zdravé sebevědomí, zvědavost, sebeovládání, schopnost jednat s určitým cílem, pracovat samo i spolupracovat s ostatními, komunikovat. Zaměření aktivit, práce s pomůckami a materiály v programu lekcí podporuje rozvoj dovedností pro zvládnutí čtení, psaní, počítání.

Struktura lekce

Lekce pro práci rodičů a dětí s lektory podle Programu Šance trvá 90 minut.

Část lekce	Lektoři	Děti	Rodiče
Před vlastní lekcí	Uvítání rodičů a dětí	Příchod	Příchod
Společná úvodní část	Společná práce v komunitním kruhu	Společná práce v komunitním kruhu	Společná práce v komunitním kruhu
Hlavní část lekce	~ Individuální práce s dětmi ~ Informace o programu ~ Pozorování dětí	Volná práce dětí s materiály a pomůckami	~ Práce s lektory ~ Pozorování dětí ~ Práce s dětmi
Společná závěrečná část	Společná závěrečná část pro sdílení a reflexi	Společná závěrečná část pro sdílení a reflexi	Společná závěrečná část pro sdílení a reflexi

Příchod rodičů a dětí

Při příchodu dětí a rodičů lektor ukazuje rodičům komunikaci s dítětem na úrovni očního kontaktu; dřepne si k dítěti a podá ním ruky dítě partnersky přivítá; přivítá také rodiče.

Společná úvodní část

Společná úvodní část umožní dětem zlepšit verbální dovednosti a zkušenosti s komunikací ve skupině. Učí se přijímat a řídit se společenskými pravidly (pozdrav, přivítání, požádání o pomoc, odmítnutí pomoci) a pravidly pro komunikaci ve skupině (ted' mluvím někdo jiný, ted' jsem dostal slovo já).

Pracuje se v komunitním kruhu (takzvaně „na elipse“). V průběhu této části může proběhnout např.:

- povídání o uplynulém týdnu a práci doma – prezentace domácích úkolů
- společná aktivita zaměřená na trénink dovedností
- cvičení ticha a koncentrace

Hlavní část lekce

Volná práce dětí s materiály a pomůckami

V této části se děti řídí společnými pravidly – je určeno kde se odkládají věci, kde se pracuje, jak si mohou vybrat místo ... a pravidly jak dodržet postup pro práci s pomůckou nebo materiálem podle ukázky nebo pokynů lektora.

Program probíhá podle stanoveného postupu:

1. dítě si vybírá materiál – pomůcku z připraveného prostředí
2. lektor mu předvede, jak se s materiálem pracuje
3. dítě samostatně pokračuje v práci vlastním tempem
4. dítě si samo nebo s pomocí lektora kontroluje práci
5. srovnaný materiál dítě uklízí na místo
6. dítě pokračuje ve výběru dalšího materiálu k práci

Práce rodičů

Během volné práce dětí nejprve probíhá společná konzultace rodičů s jedním z lektorů. Dozvídají se důležité informace nejen o specifických Montessori pomůckách a jejich využití, ale také praktické informace ohledně výchovy a vzdělávání jejich dětí.

V druhé části volné práce dětí rodiče aktivně pozorují své děti dle pokynů lektorů. Někdy se podle pokynů lektorů mohou do práce svého dítěte zapojit.

Společná závěrečná část

Společná závěrečná část pro sdílení a reflexi vede děti k popisu (osob, věcí, prostředí a děje), vyprávění, formulaci otázek, vyjádření pocitů a sebehodnocení své činnosti.

Při sebehodnocení mohou odpovídat například na tyto otázky:

- Co jsem se dnes naučil/a...
- Co mě nejvíc bavilo...
- Co mi moc nešlo...
- S čím bych chtěl/a pracovat také doma...

V této části také lektori zadávají úkoly pro práci doma.

V programu každé lekce pravidelně zařazujeme chůzi po linii a cvičení ticha, které mohou být součástí úvodní i závěrečné části.

Způsob vedení a průběh lekcí

Lektori:

Lektori připravují program a v průběhu lekce pracují s dětmi a rodiči. Při společné práci dětí a rodičů řídí společné aktivity. Při volné práci dětí podněcují a nabízejí dětem práci s materiály a pomůckami v rámci připraveného prostředí, ukazují postup na připravených aktivitách. Jeden z lektorů během každé lekce vede instruktáž s rodiči. Po skončení programu lekce vedou lektori záznamy o postupu a práci dětí.

Děti:

V rámci volné práce v hlavní části lekce je hlavní důraz na samostatnou práci dětí s materiály a pomůckami. Děti si zvykají také na to, že s rodiči nekomunikují a soustředí se na svoji činnost.

Některé materiály vyžadují spolupráci dětí nebo spolupráci rodiče s dítětem, aby bylo možné v časovém limitu práci s materiálem vůbec dokončit a dítě mělo z dokončené práce prospěch.

Rodiče:

Rodiče se nejdříve učí dle předchozích pokynů lektora sledovat děti při práci. Učí se pomoci dítěti takovým způsobem, aby zbytečně nezasahovali do jeho práce, pokud to není potřeba. Také se učí reagovat na žádost dítěte o pomoc – klidně připomenout dítěti pravidla práce a odkázat ho zpět k samostatné práci, pokud porušuje pravidla.

Rodiče se v některých lekcích připojují v době volné práce k činnosti dětí. Ve společné úvodní a závěrečné části lekce jsou rodiče s dětmi společně.

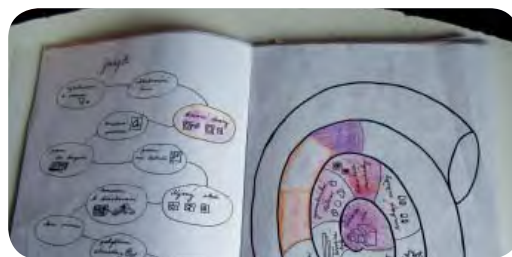
Co by ještě měli vědět rodiče

Co jim projekt přinese

- Rodiče si díky aktivnímu pozorování svého dítěte při práci a možnosti diskuse s ostatními rodiči a lektory uvědomí jak přednosti svého dítěte, tak i oblasti, kde dítě potřebuje pomoc. Také si uvědomí, že koncentrace, tedy umět se soustředit na danou věc, je klíčem k učení. Naučí se lépe se svým dítětem spolupracovat, respektovat ho a ponechat mu nezbytný prostor pro vlastní samostatnost.
- Rodiče si z lekce odnesou náměty pro domácí práci, aby mohli pokračovat s dítětem v přípravě na školu také doma.
- Součástí programu je zjištění individuálních potřeb dítěte pro přípravu na školu, které vyhodnotí lektori pomocí testů školní zralosti.

Co je to Kniha předškoláka:

Knihou předškoláka nazýváme desky, do kterých si dítě zakládá výsledky své práce – pracovní listy, domácí práce. Dále slouží k zakládání materiálů, které připraví dospělí: záznamy rodičů z pozorování; další dokumentace o práci dítěte, osvědčení o absolvování Programu Šance. Po skončení programu si děti Knihu předškoláka odnesou domů.

Co je důležité při pozorování dětí při práci v průběhu lekce:

Dospělí se pozorováním svých dětí učí, jak mohou dítěti nejlépe pomoci, poznají individualitu svého dítěte, učí se soustředit na své dítě. Rodiče mohou svá pozorování sdílet s lektorem a ostatními rodiči.

Pravidla pro pozorování:

- rodič si nepovídá s ostatními rodiči ani s dítětem, ani neoslovuje lektora – je potichu a dívá se
- rodič má u sebe papír a tužku na záznam poznámek a otázek, které ho napadnou
- rodič si sedne na místo, které je domluveno, a pokud se přemísťuje, udělá to velmi potichu a nenápadně
- pro dítě je lépe, když se rodič drží co nejdále od místa, kde dítě pracuje
- když na něj začne někdo mluvit, odpoví tiše a stručně

Náměty pro pozorování:

Rodič pozoruje například, jakým způsobem se dítě věnuje jednotlivým činnostem a podle čeho si je vybírá, s čím pracuje nejraději a jak reaguje na ostatní děti. Na lekcích obvykle vybereme jeden nebo několik námětů, na které se rodiče v dané lekci soustředí. Snažíme se rodiče vést k pozitivnímu vztahu k dítěti – učit je hledat, co mohou na práci dítěte ocenit, vést je k všímavání si i malých pokroků.

Posun dětí v průběhu kurzu

Projekt si nekladl za cíl srovnávat výkony dětí ani výsledky práce jednotlivých pilotních organizací – vzhledem k různorodému složení skupin by ani tato ambice nebyla možná. Jakési přibližné měření školní zralosti jednotlivých dětí před zahájením programu a po něm však bylo namístě, neboť tak mohl být konkretizován posun každého dítěte během kurzu a identifikovány oblasti, na nichž je třeba ještě pracovat.

Do projektu byl proto přizván psycholog a speciální pedagog se zkušenostmi v poradenské práci a diagnostice školní zralosti. Ve spolupráci s nimi byl zkonstruován nestandardizovaný test, jehož účelem bylo posoudit připravenost dětí pro zahájení nácviku čtení, psaní a výuku základních matematických operací, tj. test školní zralosti dětí v pěti základních oblastech:

- **Matematické představy**
- **Orientace časová + prostorová + zrakové rozlišování**
- **Sluchové vnímání**
- **Paměť + jazyk**
- **Grafomotorika**

Vzhledem k tomu, že test byl zadáván lektory, ale v prvních dvou cyklech vyhodnocován centrálně jeho autory, nebylo zcela možné zařadit do testu úplnou škálu dovedností důležitých pro úspěšný vstup do základní školy. Vynechány byly oblasti, které nelze hodnotit „na dálku“ nebo při jejich posouzení hrozí zvýšené riziko subjektivního zkreslení, tj. např. výslovnost, gramatická složka jazyka, pracovní výdrž, koncentrace pozornosti apod.

Test v trvání cca 35–40 minut byl se souhlasem rodičů dětem zadáván individuálně, a to vždy na počátku cyklu a také po jeho ukončení. Po zaškolení ho zadávali samotní lektori programu a ti pak záznamové archy zasílali k vyhodnocení autorům testu.

Náměty k domácí práci s dítětem:

V závěrečné části každé lekce dostanou rodiče náměty na konkrétní aktivity a činnosti pro domácí prostředí, které budou navazovat na práci dětí v programu.

- Práce v lekcích naladí dítě na práci doma a poskytne rodičům námět, jak s dítětem pracovat
- Pro dítě je opakované procvičování pomoc pro upevnění nových dovedností

Pravidla rodičům pro práci s dítětem v domácím prostředí:

- Domácí práce nesmí být pro děti a rodiče stresující
- Pravidelnost pomůže v komunikaci s dítětem, dítě si zvykne na pravidla a vše půjde snadněji
- Rodič je ten, kdo vymezuje pravidla, ale musí je také příkladně dodržovat

Lektori pak dostali v prvním a druhém cyklu písemnou zprávu z testování, která byla podkladem pro závěrečný rozhovor s rodičem. Nesla informace o tom, jak dovednosti dítěte odpovídají jeho věku z pohledu připravenosti pro nástup školní docházky – a také o posunu dítěte v jednotlivých oblastech během programu. Během prvních dvou cyklů se ukázalo, že lektori byli schopni se ve vyhodnocování testů praxí a za pomoci průběžného hodnocení semináře zacvičit ve vyhodnocování testů do té míry, že ve třetím cyklu byli schopni skórovat test a podat rodičům ústní hodnocení samostatně, pod supervizním vedením autorů testu (porada nad sporným skórováním, pomoc při vyhodnocení grafomotorického projevu apod.).

Test byl zkonstruován tak, že v každé z 5 oblastí bylo možno dosáhnout maximálního počtu 22 bodů, tj. maximum celého testu bylo 110 bodů. Před zahájením cyklů bylo několik dětí testováno zkušebně a orientačně tak byla stanovena přibližná hranice školní zralosti na 70 bodů, tj. dosáhlo-li některé dítě méně než 70, existovalo riziko, že v několika oblastech ještě není připraveno pro nástup do ZŠ. Z bodového hodnocení bylo možno také vyčíst, které oblasti jsou v případě každého dítěte nejlépe rozvinuté a které nejvíce oslabeny. Zpráva z testování obsahovala i stručné upozornění, co je ještě třeba před zahájením školní docházky procvičovat (příklad zprávy z testování viz strana 15).

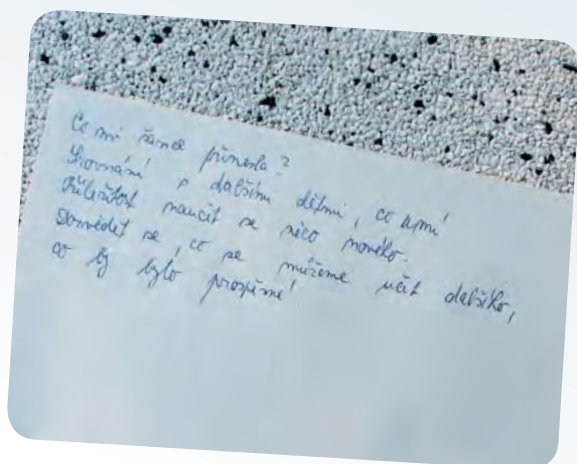
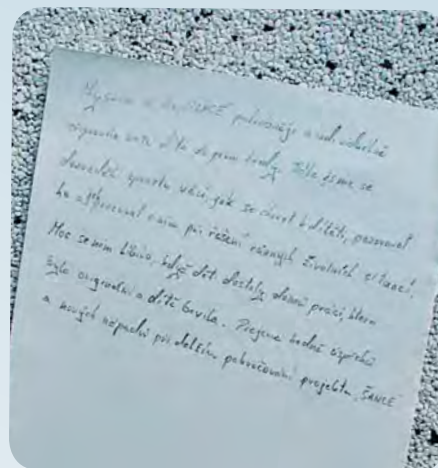
4. Děti a rodiče v projektu

Co říkají rodiče

„Myslím si, že Šance dobře a individuálně připravila naše dítě do první třídy. Taky jsme se dozvěděli spoustu věcí, jak se k dítěti chovat, jak ho pozorovat a jak pracovat při řešení různých životních situací. Moc se mi líbilo, když děti dostaly domů práci, která byla originální a bavila ho.“

„Byla to pro mne 'šance'“

- ~ vidět mé dítě při práci i jinde než doma
 - ~ vidět, jak dítě reaguje na ostatní děti
 - ~ dozvědět se více o pomůckách a metodách Montessori
 - ~ seznámit se s pohledem učitelek
- Myslím, že nám to pomohlo oběma. Díky.“

„S Šancí jsem spokojená. Dozvěděla jsem se spoustu věcí, mám lepší představu, jak se s dítětem doma učit, jakým stylem a jakou formou. I na synovi je vidět, že mu Šance hodně přinesla. Ještě před měsícem neznal ani písmenko, uměl se jen podepsat. Dnes zná písmena všechna, skládá slova, umí psát podle diktátu. Hrozně rád sem chodí a vždy se moc těší. Jsem ráda, že jsem se přihlásila.“

„Slabé stránky své dcery jsem znala, ale tady jsem objevila řešení.“

Kazuistiky

Uvedeme několik případů dětí, které programem prošly.

Z důvodu ochrany osobních údajů zde uvádíme pouze křestní jména dětí.

Tomáš

Důvod zařazení dítěte do kurzu

Dítě bylo do kurzu zařazeno z důvodu schopnosti samostatného čtení a velmi vysoké úrovně všeobecných znalostí, matka žádala o předčasný nástup do naší ZŠ do 1. roč. od září 2011.

Dítě bylo vybráno k podrobné kazuistice vzhledem k tomu, že se jedná o dítě nadané. To poskytlo možnost porovnání práce v kurzu s dětmi s opačnými problémy.

Speciální potřeby dítěte

ANO – nadaný žák

Znamé údaje o dítěti

Již v raném věku se objevují známky předčasného vývoje, má výbornou paměť, velkou slovní zásobu, od 3 let zná čísla a písmena, od 4 let čte s porozuměním, počítá s dvojcifernými čísly v oboru do 50. **Vývoj probíhal ve skóciích – vždy se zničehonic naučil něco nového, aniž by k tomu byl přímo veden.**

Je komunikativní, dokáže se velmi dobře vyjadřovat a formulovat myšlenky. V řeči přetrvává mírná forma dyslalie – chybná výslovnost „l“. Psychologické vyšetření rozumových schopností testem K-ABC potvrzuje výrazně nadprůměrné rozumové nadání – zejména v oblasti paměti. Nejlépe si vede v oblasti výkonové – početní, vyjadřovací a logické schopnosti spadají do pásma vysokého nadprůměru.

Do MŠ nastoupil ve věku 3 let, adaptace na prostředí MŠ proběhla bez problémů. Na vstup do školky se velmi těšil, ale brzy se začal cítit ve školce nevyužitý a nudil se. Nebaví ho společné výtvarné práce, nerad v kolektivu kreslí a píše. Školka se velmi nepříznivě postavila k matčinu rozhodnutí o předčasný nástup do 1. roč. Doporučena **individuální integrace dítěte s výrazně nadprůměrným nadáním.**

Odklad školní docházky

Podle názoru lektorů je Tomášovou silnou stránkou komunikativní složka, jeho zájmy odpovídají úrovni 3. třídy, rád čte a ptá se na

otáčky z encyklopedií. Slabá je však stránka běžných praktických aktivit. Byl doporučen PŘEDČASNÝ NÁSTUP na školu s prvky Montessori k 1. 9. 2011, kdy bylo Tomášovi necelých 6 let.

Tomášova činnost v kurzu byla zaměřena především na hrubou a částečně jemnou motoriku, obkreslování, stříhání papíru (s obtížemi, látku vůbec nezvládl), je třeba se zaměřit na uvolňovací cviky, kreslení a samoobslužné činnosti, veškeré praktické dovednosti jsou méně rozvinuté.

Rodina

Pochází z neúplné rodiny, bez sourozenců, žije pouze s matkou. Tatínka pravidelně navštěvuje.

Náhled rodičů na vzdělávání Montessori

Kurzy navštěvovala matka nebo střídavě strýc. Oba metodu uznávali, při první návštěvě školy byli příjemně překvapeni vybavením Montessori pomůckami a možností individuální práce se žáky. Zařazení do kurzu přivítali kladně.

Náhled rodičů na účast v kurzu

Zařazení do kurzu přivítali kladně. Na konci měli radost ze zapojení. Strýc Tomáše velmi dobře podporoval. Jeho autoritu Tomáš plně přijímal (více než matku).

Sledované oblasti v průběhu kurzu (netestované)

- **Motivace dítěte k jednotlivým aktivitám** – nebyly ho pracovní aktivity a grafomotorické cviky. V matematické a jazykové oblasti vyhledával obtížnější úkoly.
- **Schopnost spolupráce s rodičem** – matka i strýc dodržovali pravidla, pokud bylo potřeba, byli oporou a rádcem, do práce nezasahovali, matka hodnotí kladně, že se naučila mít trpělivost.
- **Schopnost spolupráce s dětmi** – Tomáš je vůdčí typ. Díky svým schopnostem a všeobecnému přehledu je cítit určitý inteligenční náskok, který však děti ne vždy přijmou.
- **Koncentrace a rozložení pozornosti při lekcí** – pozornost udržel dle potřeb.
- **Pracovní tempo a popis pracovní vyzrálosti** – pracovní tempo přiměřené věku, rychlý v jazykových a matematických úkolech, pomalejší s praktickými činnostmi
- **Samostatnost řešení** – odpovídá 3. třídě, je schopen sám si úkol přečíst a z knih najít odpověď (pokud ji neví přímo), má dobrou paměť, dobře se orientuje v informacích.
- **Vhled** – rychlost pochopení principu úkolu a snadnost adaptace na jiný druh úlohy je velmi dobrá.

Přínos kurzu pro dítě

Matka si uvědomila, že přestože je Tomáš v mnoha oblastech velmi vyspělý, v jiné ještě potřebuje rozvinout. Je důležité, aby mu nabízela dostatečné množství zajímavých aktivit pro trénink praktických dovedností.

Markéta

Proč bylo dítě do kurzu zařazeno

Rodiče nesouhlasili s doporučením učitelek MŠ na odklad školní docházky a chtěli dceři poskytnout odbornou soustavou přípravu pro vstup do ZŠ a tím ji umožnit dohnat nedostatky. Markéta zaujala lektory svou nesusoustředěností na činnost, častým střídáním činností, neochotou aktivity dokončovat, ale zároveň svou bystrostí a chutí téměř do každé aktivity.

Znamé údaje o dítěti

Markéta navštěvovala běžnou MŠ. Během pilotního cyklu přestoupila do MŠ Montessori. Adaptace na nové prostředí, pravidla a způsob práce trvala asi 14 dní. Logopedická péče neprobíhá a není potřeba. Řeč je přiměřená věku.

Odklad školní docházky

Odklad byl doporučen učitelkami původní MŠ, rodiče nesouhlasili. Podle názoru lektorů by byl odklad z důvodu nesusoustředěnosti a nedokončování činnosti vhodný v případě docházky do běžné ZŠ. V případě nástupu do ZŠ Montessori není odklad nutný.

Rodina

Markéta pochází úplné z rodiny, má tříletého bratra.

Náhled rodičů na vzdělávání Montessori

Zpočátku neměli velký přehled, během pilotního cyklu vzešel od rodičů zájem o zařazení Markěty do MŠ a následně do ZŠ Montessori

Náhled rodičů na účast v kurzu

Rodiče přijali jiný pohled na výchovu a vzdělávání, byli vděční za poskytnuté informace a nápady, jak Markětku podpořit a v čem jí pomoci v přípravě na plynulý vstup do ZŠ

Sledované oblasti v průběhu kurzu (netestované)

- **Motivace dítěte k jednotlivým aktivitám** – velký zájem hlavně o mokré aktivity praktického života.
- **Schopnost spolupráce s rodičem** – při společných činnostech (rodič + dítě) často maminka autoritativně vyžadovala dokončení práce. V průběhu kurzu si uvědomila i jiné možnosti komunikace s dítětem.
- **Schopnost spolupráce s ostatními dětmi** – s ostatními dětmi spolupracovala bez problému. Aktivně se zapojovala do společné komunikace, snadno zvládala prezentaci své práce před ostatními. Projevovала se snaha o upoutání pozornosti lektorek (např. někdy až dětský způsob komunikace s dospělými, vyhledávání fyzického kontaktu s oblíbeným dospělým).
- **Koncentrace a rozložení pozornosti při lekcí** – u samostatné práce krátkodobá koncentrace, společné aktivity udržely u Markětky déletrávající pozornost.

Přínos kurzu pro dítě

Markéta by potřebovala vlídné a důsledné každodenní „trénování“ dokončování činností. Velký přínos pro Markětku je uvědomění její maminky, že existují možnosti jiného (neautoritativního) způsobu komunikace, které jsou často efektivnější. Markětkě také velmi vyhovovala možnost pohybu při osvojování různých dovedností a nových pojmů.

Vojtěch

Proč bylo dítě do kurzu zařazeno

Rodiče (zvláště matka) nejsou spokojeni s chováním učitelek MŠ k jejich synům (v Šanci pracuje Vojta i jeho mladší bratr Jaromír), matka hledá více respektující možnosti, jak děti vzdělávat a vychovávat, sama usiluje o respektující přístup i doma.

Vojta má velmi specifickou povahu. Projevuje se dynamickým temperamentem, nižší sebereflexí, ve stresové situaci reaguje bojácně a s určitou nejistotou. Je mu nepříjemná tichá relaxační hudba, dává přednost hlučné a dynamické hudbě nebo úplnému tichu.

Znamé údaje o dítěti a rodině

Vojta chodí (spolu s bratrem) do běžné nemontessori školky, nižší respekt ze strany učitelky se projevuje stresem (má rozkousané rty), učitelku považuje za autoritu, které se bojí, a proto ji respektuje. Probíhá u něho logopedická péče v nižší frekvenci (1× za měsíc), Vojtovi je dobře rozumět. Jeho řeč i porozumění odpovídají věku.

Odklad školní docházky

Odklad není plánován, po zkušenosti rodiny s projektem Šance je rozhodnuto, že Vojta nastoupí do Montessori třídy. Lektorům se Vojta jeví jako školsky zralé dítě, jež potřebuje citlivý přístup s jasně danými pravidly; slabší stránkou je Vojtova nižší emoční stabilita a menší empatie vůči okolí.

Rodina

Pochází z úplné rodiny, má pětiletého bratra. Rodiče spolu dobře spolupracují (oba se účastnili Šance).

Náhled rodičů na vzdělávání Montessori

Během pilotního cyklu vzešel od rodičů zájem o zařazení Jaromíra do MŠ Montessori a Vojtěcha do Montessori třídy ZŠ.

Náhled rodičů na účast v kurzu

Rodiče byli příjemně překvapeni, že v místě jejich bydliště je možnost výchovy a vzdělávání podle Montessori, které do značné míry souzní s jejich pojetím výchovy a s jejich požadavky na vzdělání dětí

Sledované oblasti v průběhu kurzu (netestované)

- **Motivace dítěte k jednotlivým aktivitám** – Vojtu baví činnosti praktického života, logické stavebnicové materiály a materiály zeměpisné

- **Schopnost spolupráce s rodičem** – otec je pro Vojtu především vzorem (Vojta se např. zajímá o pomůcky, které měl předtím v ruce jeho tatínek); maminka dokáže dobře pozorovat, napomáhá bezpečnému prostředí, učí se nezasahovat nadbytečně a používat pozitivní popisnou zpětnou vazbu; umí dát synům hranice.
- **Schopnost spolupráce s ostatními dětmi** – Vojta se rád zapojuje do práce s vrstevníky kluky, nejvíce s nimi komunikuje. Méně už ho zajímá práce s mladšími nebo s děvčaty. Když se mu něco nelíbí, jde stranou a sám si dělá věci po svém. Někdy se stane, že druhým zasahuje do práce, aniž by dostatečně vnímal jejich potřeby
- **Koncentrace a rozložení pozornosti při lekcí** – Vojta pracuje s vervou, nejlepší soustředění vykazuje ve skupině kluků – vrstevníků. Někdy téká mezi činnostmi, tiché a klidné soustředění bez pohybu při práci na elipse ho roztíljuje a ponouká k rušivým projevům.
- **Pracovní tempo a popis pracovní vyzrálosti** – Vojta má spíš rychlejší pracovní tempo, nenechá-li se vyrušit okolím, dokončí práci v dobré kvalitě, často včetně úklidu.
- **Samostatnost, způsob práce** – při práci ve skupině se rád hlasitě baví, při samostatné práci se nechá poměrně snadno vyrušit okolím.
- **Vhled** – s pochopením zadání úkolu neměl problémy

Přínos kurzu pro dítě

Přínos vidíme v tom, že rodiče poskytují dítěti dostatečný respekt. Vojta si může volit tempo, činnost, místo i čas práce, práci skupinově či individuálně – cítí se pak více zodpovědný. Přínosné také je vystavovat Vojtu přirozeným důsledkům jeho činů a učit ho empatii vůči ostatním.

Filip

Důvod zařazení dítěte do kurzu:

Dyslalie, velmi špatné schopnosti verbalizace, mírný motorický neklid, celkově dětský nevyzrálý dojem.

Speciální potřeby dítěte

Kromě logopedické oblasti nebyly diagnostikovány žádné dysfunkce.

Znamé údaje o dítěti

Ve třech letech nastoupil do MŠ bez Montessori programu, adaptoval se poměrně dobře. Tři roky u něj probíhala logopedická péče bez výrazného zlepšení. Po změně logopedky, která proběhla na doporučení lektorek Šance v listopadu 2010 došlo k posunu. Během čtyř měsíců si Filip osvojil výslovnost všech písmen kromě sykavek a písmen r a ř. Filípek bohužel ještě nepoužívá nacvičené hlásky v běžné mluvě, ale při cvičeních již vyslovuje naprosto přesně.

Filípek velmi dobře rozumí otázkám, odpovídá na položenou otázku, mluví k věci, neodbíhá od tématu, pokud něčemu nerozumí, nemá problém se zeptat. Výslovnost je ještě špatná. Řeč zatím ještě není na takové úrovni, aby se kvalitně domluvil s paní učitelkou ve škole a se spolužáky. Logopedické problémy by mohly ev. ovlivnit i schopnost čtení a psaní. Vzhledem k tomu logopedka doporučila odklad školní docházky.

Odklad školní docházky

- Odklad byl doporučen klinickým logopedem pro rok 2011/2012
- Filípek dle názoru lektorů Šance je po intelektové stránce připraven ke školní docházce, ale jeho řečové schopnosti by mu mohly být překážkou v komunikaci s dětmi. Odklad mu pomůže ve zvýšení sebevědomí. Celý odkladový rok bude dále pokračovat v Programu Šance.
- Nástup školní docházky plánován do běžné ZŠ. ZŠ je ale otevřená integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami i různými handicap. Pedagogům jsou k dispozici asistenti pedagoga, je standard, že pedagog zohledňuje individuální potřeby dětí. Počet dětí ve třídě je max. 20.

Rodina

Filípek má jednoho sourozence – sestru Jindřišku 11 let – podezření na ADHD. Rodina se před čtyřmi lety rozpadla. Před dvěma lety se rodiče rozvedli. Děti rozchod nesly těžce. S otcem se pravidelně stýkají a mají k němu kladný vztah.

Maminka s dětmi zůstala bydlet u rodičů otce dětí. Prarodiče děti hlídají. Obě děti preferují hry před televizí a počítačem. Podstatnou část dne tráví venku v přírodě. Rádi experimentují. Jako sourozenci řeší roztržky mezi sebou rvačkou. Nedokáží se domluvit na společné činnosti. Spíše si musí hrát každý zvlášť.

Náhled rodičů na vzdělávání Montessori

Maminka má základní informace o metodě Montessori, souhlasí s filozofií a má k metodě pozitivní vztah.

Náhled rodičů na účast v kurzu

Velmi pozitivní hodnocení. Filip i po ukončení programu pokračuje v docházce do Centra, kde se Montessori metodou pracuje.

Sledované oblasti v průběhu kurzu (netestované)

- **Schopnost spolupráce s rodičem** – v domácí práci Filípek vyžaduje, aby mu maminka připravovala úkoly, při práci v centru chce pracovat sám, mamince pouze ukazuje výsledky své práce
- **Schopnost spolupráce s ostatními dětmi** – na počátku programu byla vzhledem k logopedické vadě malá, ke konci programu rád spolupracoval v menší skupince dětí a nevědělo mu problém mluvit na elipse.
- **Koncentrace a rozložení pozornosti při lekcí** – Filip se vydrží soustředit nerušeně cca 10 minut. Nižší pozornost se projeví vyšší motorickou aktivitou, hlasitějším projevem. Zpočátku byl Filip upozorňován maminkou na práci spíše autoritativně, nyní maminka reaguje respektujícím způsobem a motivuje.
- **Pracovní tempo a popis pracovní vyzrálosti** – Filip si zpočátku nedokázal rozvrhnout práci, tím pádem měl problémy s jejím dokončením. Po návodu a ukázce práce s pomůckou už nemá problém.
- **Samostatnost, způsob práce** – relativně samostatný, při práci klidný, přemýšlivý
- **Vhled** – rychlost pochopení principu úkolu, snadnost adaptace na jiný druh úlohy je bez problému.

Další údaje o chování dítěte.

Nechává se strhnout vlivem ostatních dětí k pracovní nesoustředěnosti.

Přínos kurzu pro dítě

Filip se naučil větší samostatnosti, pozitivní hodnocení mu pomohlo k sebedůvěře, díky změně logopedky došlo k logopedickému posunu. Dokáže si promyslet práci a jednotlivé kroky činností, podstatný je pokrok ve sluchové analýze. Velký pokrok v sociální adaptaci, v práci ve skupině, ve schopnosti verbalizace, ve spolupráci s matkou. Ochoť maminky měnit svůj přístup k dítěti.

Ukázka upravy z testování

Testování dětí proběhlo na začátku a na konci programu. Zde uvádíme příklad testování Filipa.

Sledované oblasti

Datum 1. testování: 26. 10. 2010

Věk v době 1. testování: 5 let a 4 měsíce

Datum 2. testování: 21. 3. 2011

Věk v době 2. testování: 5 let a 9 měsíců

Testování	1. testování - počet bodů	2. testování - počet bodů
Celkový počet bodů	64	79,5
Matematické představy	16	17
Orientace časová + prostorová + zrakové rozlišování	16	18
Sluchové vnímání	4	12,5
Paměť + Jazyk	13,5	15
Grafomotorika	14,5	17

Filip dosáhl celkově mírného zlepšení.

Matematické představy: již na počátku kurzu znal význam pojmů více- \times méně \times stejně, ale u většího počtu prvků chyboval, ani nyní si není jistý. Jistější je ale v početní řadě – jmenuje již přes 30, v třídění tvarů podle různých kritérií (barva, tvar, velikost) byl úspěšný již na počátku. Pro začátek školní docházky je důležitý tzv. pojem počtu – umět „spočítat“ prvky pouhým pohledem na ně. Tato dovednost přiměřená věku (určí 3 prvky, postačující – Filip byl jeden z nejmladších v kurzu).

Nutno ještě procvičovat: spočítání většího počtu prvků (8 a více) – chybuje

Orientace: nahoře/dole již znal, potíže činilo „vlevo dole“ apod. – zlepšeno, již se lépe orientuje, i když chybuje. Logika posloupnosti (řazení příběhu dle obrázků za sebou) je ještě nejistá. Orientace v týdnu (který den přijde po...) během kurzu vyzrála. Zrakové rozlišování tvarů a skládání obrázků (obojí je důležité pro nácvik počátečního čtení) bylo vyzrále již na počátku kurzu.

Nutno ještě procvičovat: pravolevou orientaci, řazení obrázků podle posloupnosti (co bylo nejprve a co potom).

Sluchové vnímání: rozlišování podobně znějících slabik bylo nápadně nevyzrále, nyní výrazný posun. V oblasti identifikace hlásek ve slovech nejvýznamnější zlepšení ze všech oblastí (na počátku nejspíše určili u jednoduchých slov první hlásku či spíše slabiku, na konci identifikují i poslední hlásku, naznačen rozklad slov).

Nutno ještě procvičovat: Je potřeba dále trénovat rozklad slov, zvláště se zaměřit na identifikaci hlásek ve slově

Paměť + řeč: krátkodobá paměť ještě s rezervami. Nadřazené pojmy umí určovat nyní přesněji (dříve hledal společné znaky, nyní již zobecňu-

je, nadřazuje). Rovněž přesněji najde správný výraz pro pojem opačného významu (veselý × smutný apod.).

Nutno ještě procvičovat: krátkodobou paměť (opakování vět).

Grafomotorika: mírné zlepšení kvality projevu. Nápodoba tvarů se již daří dobře, grafické elementy písma rovněž, i když provedení je nejisté (avšak v průběhu kurzu došlo k evidentnímu zlepšení). Kresba postavy je obsahově téměř přiměřená, provedení je méně zručné, ale poměrně vyspělé (syntetické znázornění rukou – „nepřilepovaných“ k tělu).

Nutno ještě procvičovat: plynulost tahů a kvalitu provedení, souměrnost.

Interpretace

Filip měl silnou vnitřní motivaci, která ho posunula vpřed. Požadoval, aby mu maminka připravovala domácí úkoly. Důležitá byla ochota maminky změnit svůj přístup k dítěti a její každodenní práce s dítětem formou hry.

Malý posun v grafomotorice přikládáme tomu, že Filip má horší hrubou motoriku i jemnou motoriku – potřebuje celkové dozrání, maminka začala docházet s Filipem na rehabilitaci.

5. Pilotní organizace

Seznam organizací, kde se projekt realizoval

Městisko	Realizující organizace	Lektorský tým	Koordinátor
Mateřská škola Klubíčko Grusova 448, Pardubice-Polabiny	NENÍ	Radka Stieberová Simona Livorová Renata Sazimová Hana Čumplová	Lenka Štychová
MŠ a ZŠ Sluníčko Bzenecká 23, Brno-Vinohrady	MŠ a ZŠ Sluníčko Šrámkova 14 Brno-Lesná	Veronika Drašková Eva Baťušková Petr Šádek Klára Kotvicová	Lenka Štychová
Montessori Kamínek rodinné vzdělávací centrum Vsetínská 454, Valašské Meziříčí	MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené Vsetínská 454, Valašské Meziříčí	Iva Rozkošná Helena Hegarová Eva Světnická Jana Plesníková	Miroslava Chmelová
Základní škola a Mateřská škola Suchý Důl	NENÍ	Lenka Soumarová Veronika Šolínová Anna Vaisarová Jana Šolcová	Lenka Štychová
Mateřská škola Montessori Odl. pracoviště ZŠ a MŠ Kladno, Norská; Na Vyhaslém 3197, Kladno	Občanské sdružení Sdružení rodičů při 11. MŠ Na Vyhaslém 3197 v Kladně	Jana Smolková Martina Bernardová Hana Koukalová Tereza Randáková	Lenka Štychová
Montessori Centrum Pomněnka Plachého 25, České Budějovice	NENÍ	Mgr. Iva Křikavová Mgr. Kamila Švindlová Mgr. Věra Dytrichová Mgr. Irena Marušincová	Miroslava Chmelová
Centrum Sofie Žižkova 12, 251 01 Říčany	NENÍ	Olga Matláková Denisa Jurášová Patra Gamage Marcela Rozsypalová	Miroslava Chmelová
Mateřská škola Montessori Jablonec nad Nisou, p. o. Zámecká 10, Jablonec nad Nisou	NENÍ	Vlasta Hillebrandová Zdenka Drobníková Zuzana Sanei Jana Duňková	Miroslava Chmelová

Charakteristika vybraných organizací

Centrum Pomněnka České Budějovice

Centrum Pomněnka, o. s. se nachází přímo v centru Českých Budějovic, v prostorách historické budovy. Pracuje od roku 2006 a každý rok se zvyšuje počet dětí, které do centra přicházejí se svými rodiči na některý z programů. Prostory celého centra dýchají atmosférou dětské tvořivosti a radosti – přípravné prostředí se skutečnou dětskou kuchyňkou, police s pomůckami, prostor pro dětskou práci, učení a tvoření....

Všech pět pracovních dnů v týdnu je plných usilovné práce dětí ve věku od tří měsíců až do jedenácti let. Pomněnka již od svého počátku začala aktivně využívat metodu Marie Montessori, díky které dělají děti neuvěřitelné pokroky. V Jižních Čechách byla Pomněnka prvním dětským centrem, které tuto metodu začalo používat. Lektorky centra prošly Vzdělávacím kurzem pedagogiky M. Montessori (v rámci DVPP s akreditací MŠMT).

V současné době se kromě Montessori pedagogiky v centru děti setkávají i s Feuersteinovou metodou instrumentálního obohacování, která děti učí soustředěnosti a rozvíjí jejich mentální schopnosti a sociální uvažování. Výborné výsledky mají také hodiny artefietiky, při které děti vytvářejí skupinové či osobní výtvarné produkce a učí se komunikovat s okolím, vyjadřovat své emoce a zlepšovat svou grafomotorickou vybavenost. Každé lekce se účastní určitý počet zdravých dětí společně s jedním handicapovaným.

Do programu Šance se zapojili rodiče s dětmi, kteří již do Pomněnky chodili na některý z programů, ale také nováčci, kteří do centra přišli přímo za Programem Šance. Rodičům byl program doporučen v MŠ nebo někým, kdo již centrum znal. Protože centrum má zkušenosti s dětmi se specifickými i speciálními potřebami, mohly také v Programu Šance využít lektorky své zkušenosti a pomoci rodičům a dětem i s většími obtížemi při přípravě na školu.

Ředitelka centra Pomněnka prezentovala za Společnost Montessori, o.s. projekt Šance pro vaše dítě na evropské konferenci Montessori Europe v říjnu 2011 v Bratislavě.

Mateřská škola Montessori Kladno

Mateřská škola v Kladně je čtyřtřídní mateřská škola s kapacitou 112 dětí. Věkově smíšené třídy pracují podle školního vzdělávacího programu, který je založen na principech a způsobech práce s dětmi v připraveném prostředí pro předškolní vzdělávání podle pedagogiky Montessori.

MŠ pracuje podle výchovně vzdělávacího programu M. Montessori od roku 1998, kdy začínala jako pilotní škola s tímto programem v jedné ze svých tříd. Postupně se tento způsob práce, na základě velkého zájmu ze strany rodičovské veřejnosti, rozšířil i do ostatních tříd. V současné době pracují tímto způsobem všechny třídy MŠ a zájem rodičů o tento typ vzdělávání několikanásobně převyšuje kapacitu mateřské školy. Mateřskou školu navštěvují děti z Kladna, z blízkého i vzdálenějšího okolí. Učitelský sbor tvoří skupina 9 učitelek, které spojuje společný zájem o pohodu a radost dětí. Většina učitelek absolvovala Vzdělávací kurz pedagogiky M. Montessori (v rámci DVPP s akreditací MŠMT), tři učitelky absolvovaly také tréninky se zahraničními lektorky organizace AMS. Pedagogický sbor se dále vzdělává na dalších seminářích pro pedagogy, osobnostních kurzech a dalším profesním vzděláváním.

Pravidelnou součástí komunikace s rodiči jsou vzdělávací programy pro rodiče a společné výlety i vícedenní výpravy dětí a rodičů jednotlivých tříd; rodiče se také sami zapojují svými nabídkami do programu dětí v MŠ.

Učitelka a celý personální tým mateřské školy spojuje společný zájem o pohodu a radost dětí. To je vidět na každém kroku v rozsáhlých prostorách celé mateřské školy – vše je velmi vkusně a krásně zařízeno: ve třídách jsou skutečně malé kuchyňky, prostředí rozděleno do jednotlivých koutků podle oblastí – praktický život, smyslová výchova, jazyk, matematika, příroda a zeměpis, výtvarný a hudební koutek; velké prostory pro relaxaci a odpočinek dětí. I když MŠ je přímo u lesa, pečují se také o zahradu – jednotlivé části jsou osázeny stromy, rostlinami a herními prvky podle jednotlivých světadílů, o kterou pečují také rodiče.

Program Šance vedly tři zkušené učitelky, které mají s v práci s dětmi podle programu Montessori nejdlejší zkušenosti. V každém pilotním cyklu byly přihlášeny děti ze všech tříd mateřské školy – děti s odloženou školní docházkou a děti, které potřebovaly v posledním roce předškolního vzdělávání více pozornosti a pomoci. Program probíhal v prostorách jedné ze tříd, která byla pro program vždy upravena.

Základní škola a Mateřská škola Suchý Důl, okres Náchod

Málotřídní škola s mateřskou školou v Suchém Dole v okrese Náchod v příhraniční oblasti s Polskem má kapacitu kolem 50 dětí – 25 dětí v mateřské škole a 25 dětí ve dvou třídách ZŠ. Prostor školy funguje jako jeden propojený organismus pro vzdělávání dětí od tří do jedenácti let. Budova malé školy proběhla v nedávné době rozsáhlou rekonstrukcí, takže děti mají ve škole opravdu příjemné a hezké prostředí.

Velká pozornost je ve škole věnována integrovaným žákům, škola integruje děti se specifickými vzdělávacími potřebami z okolí obce. Pro žáky s SPU jsou zavedeny doplňkové hodiny reedukační péče, ve škole mají zkušenost s péčí o děti se speciálními potřebami a zajištěním asistenta pedagoga; škola spolupracuje s Pedagogicko-psychologickou poradnou a Speciálně-pedagogickým centrem v Náchodě.

Do školního vzdělávacího programu jsou zavedeny výchovné a vzdělávací prvky podle programu Montessori, postupně přibývají pomůcky a jejich využití při práci s dětmi. Proto také vedení školy přivítalo program Šance pro vaše dítě, který připravil možnost zvýšené péče dalším dětem, pomohl v dalším vybavení pomůckami Montessori programu a informačním školení pedagogů. V Programu Šance byly zapojeny děti se specifickými i speciálními potřebami ze školy v Suchém Dole, ale hlásily se i další děti z okolí obce.

Paní ředitelka školy se do projektu Šance přihlásila s velkým nadšením, které přenesla na rodiče a děti, další kolegyně – lektorky programu a také vedení obce. Poslední den k ukončení každého pilotního cyklu Programu Šance byl významnou komunitní slavností (na které ani jednou nechyběl nádherný dort s logem projektu).

Přístup k dětem prezentuje škola těmito slovy:

- Dítě se učí v prostředí, které mu vyhovuje.
- Učí se pomocí speciálních pomůcek formou pokusů a omylů a díky tomu se učí samo.
- Učení probíhá spontánně od konkrétního k abstraktnímu.
- Dítě si samo vybírá činnost, kterou chce vykonávat.
- Dítě dokáže porovnat svoji vlastní práci s předlohou.
- Dítě se učí pečovat o sebe a životní prostředí.

6. Závěr

Při pilotním ověřování jsme vytvořili metodiku, která pomůže lépe připravit děti pro vstup do základní školy. Největším přínosem byla přítomnost rodičů, kteří dostali možnost objektivně pozorovat své dítě a srovnávat ho s ostatními dětmi. Poznali jeho silné stránky i oblasti, ve kterých jejich dítě potřebuje pomoc. Také se naučili s dítětem pracovat, což jim určitě pomůže v průběhu školní docházky. Mnozí z rodičů také po seznámení s principy Montessori pedagogiky změnili svůj přístup k dítěti, naučili se ho více respektovat a méně zasahovat do jeho práce.

7. Montessori pedagogika v ČR

V ČR byl v období 1. republiky o Montessori metodě vydán spis Příručka vědecké pedagogiky. V nové době se informace o Montessori programu začaly šířit opět po roce 1989. V Praze pracovala asi tři zařízení s Montessori programem a učitelé vyškolenými v zahraničí. První kurz o metodě Montessori pro pedagogy a rodiče se konal v Praze v r. 1998 pod vedením amerických lektorů z organizace AMS. Program Montessori začaly realizovat mateřské školy v Kladně a v Jablonci.

Montessori zařízení v ČR

- 44 center (rodinná, vzdělávací, mateřská) a klubů pro rodiče s dětmi vedených metodou MM
- 73 mateřských škol (státní či soukromé)
- 26 ZŠ se třídami Montessori

Společnost Montessori, o. s.

Společnost Montessori vznikla v roce 1999, založila jí dr. Jitka Brunclíková, která ji do nedávné doby také vedla. Společnost organizovala v roce 2000 první vzdělávací kurz vedený lektory z evropských zemí a postupně připravila vlastní vzdělávání, nejdříve zaměřené na pedagogy MŠ. Od počátku šíření Montessori vzdělávání velmi podporoval Prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc. (nyní prorektor Univerzity Pardubice), který je autorem publikací o metodě Montessori, po roce 2000 se podílel na ŠVP pro pilotní ověřování programu Montessori v MŠ a ZŠ; stále nás podporuje a je odborným garantem Společnosti.

Společnost Montessori má formu občanského sdružení, sídlí v Praze, kde má vybavené metodické centrum pro pořádání kurzů a výcvik pedagogů. Členskou základnu tvoří pedagogové, rodiče a příznivci, kteří mají zájem na rozšiřování Montessori systému vzdělávání. V současné době je do vedení Společnosti zvolen čtyřčlenný výbor; (chod kanceláře zajišťují dvě asistentky, na organizaci a koordinaci všech dalších aktivit se podílí asi sedm lidí s částečnými pracovními úvazky).

Cílem Společnosti je šíření mezinárodně uznávaného programu Montessori – a tím rozšíření nabídky vzdělávacích možností v ČR. Společnost Montessori podporuje vznik center a škol s programem Montessori, s pomocí projektů a grantů pomáhala zpočátku při vybavení prvních mateřských škol specifickými pomůckami. Přípravuje semináře, informační kurzy, semináře se zahraničními lektory, v minulosti pedagogické exkurze do zahraničních škol, podporuje tvorbu a vydávání metodických materiálů a překladů publikací o Montessori teorii, poskytuje prostor pro sdílení zkušeností a komunikaci. V minulých letech jsme koordinovali sestavení modelového ŠVP s využitím principů a způsobem práce Montessori pedagogiky pro předškolní vzdělávání a 1. stupeň základní školy.

Společnost Montessori je vnímána jako národní organizace pro šíření informací o Montessori pedagogice a zástíta tohoto programu v České republice zejména proto, že již téměř 15 let buduje povědomí o Montessori přístupu k dítěti, šíří informace hlavně mezi pedagogy a rodiče, ale i další veřejnost; vybudovala prostor tomuto způsobu vzdělávání ve vzdělávacím systému v ČR; vzdělává systematicky svůj tým lektorů a připravila obsah nejen informačních seminářů, ale hlavně organizaci komplexních vzdělávacích kurzů. Spo-Mo je členem organizace SKAV

(Stálá konference asociací ve vzdělávání) a zapojuje se do dalších iniciativ na podporu progresivních změn ve vzdělávání.

Vzdělávání

Jako výcvik pedagogů organizuje Společnost Montessori již tradiční Vzdělávací kurz v rozsahu 350 hodin, jako DVPP s akreditací MŠMT, který opravňuje k získání Národního diplomu Montessori. Kurzy trvají asi jeden a půl roku, jsou zaměřeny na práci s dětmi 3–6 let nebo 6–12 let a zúčastňují se jich učitelé z MŠ a ZŠ, speciální pedagogové a další odborníci ve vzdělávání; (případně rodiče, kteří chtějí vzdělávat své vlastní děti nebo je pro ně tato možnost součástí profesní rekvalifikace).

V roce 2012 budou otevřeny 22. až 24. kurzy Výchova a vzdělávání dětí v pedagogickém systému Marie Montessori. Kurzy jsou organizovány jako prezenční studium a náslech v doporučených zařízeních Montessori. Na začátku je týdenní teoretický blok, dále 3–4denní tematické semináře k jednotlivým oborům, kde je kromě teoretického východiska hlavním obsahem praktická práce s materiálem a pomůckami a jejich využití pro aktivní samostatnou práci dětí pro efektivní učení a naplnění jejich vývojových potřeb. V průběhu kurzu účastníci zpracují esej k teorii, sestavují vlastní didaktická portfolia, zpracují závěrečnou práci, sledují práci s dětmi v Montessori zařízení. Na konci kurzu je blok pro opakování vzdělávacích oblastí a prezentace závěrečných prací: Národní diplom Montessori obdrží účastníci po splnění všech podmínek kurzu.

Další tradiční je Informativní kurz s rozsahem 4 dnů semináře a jeden den náslechu. Je to velmi stručný kurz s přehledem základních principů a oblastí práce s dětmi, s ukázkou prostředí v MŠ a 1. stupně ZŠ.

Informace a zkušenosti předává stálý lektorský tým s pedagogickou praxí v práci s dětmi podle Montessori pedagogiky 5 až 15 let a externí odborníci, které jsme požádali o spolupráci. Lektorský tým Spo-Mo poskytuje odborné pedagogické poradenství a konzultační podporu při aplikaci metody Montessori, semináře na klíč pro centra a školy nebo semináře pro studenty pedagogických škol.

Společnost realizuje projekt s finanční podporou ESF a MŠMT; projekt se jmenuje Šance pro vaše dítě a je zaměřen na využití Montessori didaktiky při přípravě dětí se specifickými potřebami na školu. V současné době letos a příští rok probíhá v metodickém centru Společnosti Montessori mezinárodní kurz s akreditací světové organizace AMI, takže máme možnost obohatit své zkušenosti o informace předávané touto organizací. V roce 2011 jsme začali vydávat elektronický Zpravodaj pro registrované členy a další zájemce a příznivce.

Další semináře a kurzy k základním principům nebo jednotlivým oborům organizují regionální centra s Montessori programem pro své klienty – rodiče dětí nebo jako informativní také pro další veřejnost. Jedná se například o večerní semináře, jednodenní nebo víkendové akce nebo i vícedenní semináře také například s akreditací DVPP pro pedagogy. Zařízení spolupracující se Společností Montessori mají možnost inzerovat své akce také na webu Spo-Mo nebo ve Zpravodaji.

Od roku 2012 nabízí Společnost Montessori další rozšiřující semináře (s akreditací MŠMT) nebo semináře (případně konzultace) na klíč pro organizace a sdružení, které mohou probíhat v metodickém centru v Praze nebo přímo v místě objednávající organizace.

Aktivita Společnosti Montessori

Společnost
Montessori o.s.

Společnost Montessori již od roku 1998 šíří v České republice mezinárodně uznávaný systém pedagogiky podle Marie Montessori.

Diplomové kurzy

Dlouhodobé vzdělávání zaměřené na děti 3–6 a 6–12 let. Určeno pedagogům, rodičům i dalším zájemcům, kteří chtějí získat hlubší znalosti Montessori pedagogiky. Kurzy jsou akreditovány MŠMT.

Tematické kurzy

Semináře zaměřené na dílčí témata (hudba, pohyb, školní projekty...) s ohledem na principy Montessori didaktiky. Určeno pedagogům i veřejnosti.

Kurzy pro rodiče

semináře zaměřené na věkovou kategorii 0–3 roky.

Společnost Montessori o. s.

Inovativní projekty ve vzdělávání

- Šance pro vaše dítě – projekt na podporu školní zralosti předškoláků.
- Montessori projekt pro inkluzi – podporuje vytvoření inkluzivního prostředí na 1. stupni ZŠ.
- Leknín – podpora vzdělávání ve sdružených školách.

Publikační činnost

Společnost Montessori podporuje vydávání překladů zahraničních knih s tematikou Montessori pedagogiky.

Více se dozvíte na

www.montessoricr.cz

Projekt Šance je zaměřen na přípravu dětí předškolního věku na školní vzdělávání a na podporu a pomoc rodičům při domácí práci s dítětem. Vychází ze zkušeností s využíváním pomůcek a materiálů Montessori při práci s dětmi se specifickými potřebami a z nároků na připravenost dítěte pro vstup do školy. Je uzpůsoben práci s dětmi, které nemohou zařízení Montessori navštěvovat pravidelně.

www.sance-montessori.cz

www.montessoricr.cz

Společnost
Montessori o.s.

Projekt Šance pro vaše dítě, společnosti Montessori ČR, o. s., je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v rámci OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, v oblasti Rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Začal v březnu 2010 s délkou trvání 3 roky. V průběhu projektu vznikl Program lekcí Šance, který se pilotně ověřil v 8 v mateřských centrech, mateřských a základních školách od listopadu 2010 do června 2012.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ